

stvo. Tento samostatný vydavateľský podnik by vznikol na ekonomickej báze terajšieho odštepného závodu vydavateľstva Tatran, pričom viacnákklady spojené s jeho zriadením (podnikový aparát, zvýšené vecné náklady) by v ročnom meradle činili približne 600 000 Kčs. Bude ich potrebné uhradiť dotáciou zo štátneho rozpočtu. Otvorenou zostáva otázka vhodného umiestnenia novozriadeného podniku.³⁰²

SNA, ÚP SNR 1960–68, 177. k., Zasadnutie Predsedníctva SNR dňa 8. XI. 1968, géppel írt tisztázat

Összefoglalás: A magyar nyelvű irodalom kiadását az egyes szakosított kiadók (Tatran Könyvkiadó, Smena Kiadó, Szlovák Pedagógiai Kiadó, Mladé letá Kiadó, Politikai Könyvkiadó) végzik. A Tatran Könyvkiadó keretén belül 1967 óta önálló részlegként egy ún. Magyar Üzem működik, a magyar könyvkiadás eddigi szervezeti formáit azonban a magyar kulturális dolgozók, különösen a Szlovák Írók Szövetségének magyar tagozata csupán ideiglenes megoldásnak tekinti. Az utóbbi 3-4 évben több javaslatot terjesztettek az illetékes szervek elé egy önálló magyar kiadó létrehozása érdekében, amit legutóbb a CSKP akcióprogramjának nyilvánosságra hozatala után ismételték meg. A Kulturális és Tájékoztatásügyi Megbízotti Hivatal akcióprogramja önálló magyar és ukrán kulturális intézmények létrehozását feltételezi. A könyvkiadás terén ez a Tatran Könyvkiadó magyar részlegének önálló állami magyar könyvkiadóvá fejlesztését jelenti, ami összhangban van a nemzetiségi alkotmánytörvényben rögzített alapelvekkel is.

68

Pozsony, 1968. október 14. A Szlovák Tudományos Akadémia Ľudovít Štúr Nyelvtudományi Intézetének a *Pravda* című napilapban közzétett nyilatkozata a föderációs és a nemzetiségi alkotmánytörvény tervezetével kapcsolatban, amelyben síkra száll a szlovák nyelv államnyelvvé nyilvánításáért.

PREDÍŠŤ NEPRIAZNIVÝM DÔSLEDKOM

Pracovníci jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV prijali k návrhu ústavného zákona o federácii ČSSR a ústavného zákona o národnostiach tieto pripomienky:

Súhlasíme so znením čl. 6. zákona o federácii, ale **pokladáme za nevyhnutné doplniť ho konštatovaním, že „v ČSSR majú čeština a slovenčina úlohu rovnoprávných štátnych jazykov“.**

302 Az SZNT Elnöksége az előterjesztett javaslatot 1968. november 8-án tárgyalta meg és hagyta jóvá. Az önálló magyar kiadó 1969. január 1-jén alakult meg Pozsonyban Madách Könyv- és Lapkiadó néven.

Uvedené doplnenie by vyjadriilo, že štátnymi jazykmi teda nie sú jazyky národností, žijúcich v ČSSR a odstránili by sa nepríjemnosti a nedorozumenia, s ktorými sa na Slovensku stretávame (napríklad používanie maďarčiny aj vo verejných prejavoch celonárodného dosahu).

Navrhujeme, aby sa pri písaní názvu našej republiky používal spojovník (Česko-Slovensko). Tento spôsob písania bude zodpovedať novej skutočnosti, ktorou je federatívne usporiadanie republiky na základe rovnoprávneho postavenia Čechov a Slovákov.

Navrhujeme vo vedúcich federálnych funkciách paralelne zriadiť funkcie predsedu a podpredsedu, ktoré by sa obsadzovali alternatívne zástupcom oboch národných republík, pričom by sa národné zastúpenie v týchto funkciách striedalo podľa funkčných období.

Tento princíp vyžaduje zriadiť funkciu viceprezidenta a funkciu prvého podpredsedu vlády, ktoré by sa obsadzovali podobne, ako sa v návrhu ústavného zákona navrhuje obsadzovanie funkcie ministra a štátneho tajomníka.

V článku 26 navrhujeme prijať variant, podľa ktorého poslanec Snemovne ľudu má byť volený na 7000 obyvateľov. Uplatniť v celom zákone o federácii ČSSR zásadu, že všetky ustanovenia týkajúce sa zriaďovania federálnych orgánov, ich kompetencie a zmien ich organizácie a právomoci sa môžu zmeniť iba na základe ďalších ústavných zákonov.

Pokiaľ ide o návrh ústavného zákona o národnostiach, **žiadame, aby sa v ňom vypustil bod, v ktorom sa hovorí, že národnosti majú „právo používať svoj jazyk v úradnom styku“.** Toto právo by najmä pre Slovákov, žijúcich v zmiešaných slovensko-maďarských oblastiach malo veľmi nepriaznivé dôsledky. Prakticky by znemožňovalo Slovákom na tejto časti svojho územia pracovať vo verejnej funkcii alebo v úrade. Požiadavky Maďarov, aby Slováci na tomto území učili (aj v slovenských školách) po maďarsky, by dostali zákonný podklad.

Už doterajšia zásada dvojjazyčnosti sa proti Slovákom zneužívala tak, že sú povinní vedieť po maďarsky, byť teda dvojjazyční. Pretože návrh ústavného zákona v čl. 4.2. zakazuje robiť nátlak na národnosti v smere odnáródňovania (bližšie sa to nešpecifikuje, takže sa môže všeličo vyhlásiť za takýto nátlak) a Slovákov nijaký zákon pred takýmto nátlakom výslovne nechráni, **je tu reálne nebezpečenstvo, že Slováci na tomto území, ktorí nevedia alebo sa nenaučia po maďarsky, nielenže sa nebudú môcť doma vo verejnej činnosti uplatniť, ale budú vystavení aj beztretnému šikanovaniu.**

Tým, že sa uvedený bod zo zákona vynechá, nezakazuje sa používanie maďarčiny (a jazykov ostatných národností) v úradnom styku. No nemožno – dokonca zákonom – nútiť Slovákov učiť sa po maďarsky, aby Maďari v styku s nimi mohli uplatniť zákonom zabezpečené práva.

Pracovníci Jazykovedného ústavu L. Štúra Slovenskej akadémie vied

Pravda, 1968. október 14. 4. p.

Összefoglalás: A Szlovák Tudományos Akadémia Ludovít Štúr Nyelvtudományi Intézetének munkatársai a föderációs alkotmánytörvény tervezetének kiegészítését javasolják azzal a megállapítással, hogy Csehszlovákiában a cseh és a szlovák nyelv államnyelv. A kiegészítés kifejezné azt, hogy a nemzetiségek nyelvei nem tekinthetők állam-

nyelvnek, amivel sok félreértés kiküszöbölhető lenne. Javasoljuk, hogy az ország nevét kötőjellel írják (Cseh-Szlovákia), s hogy a vezető szövetségi tisztségeknél vezessék be az alelnöki funkciót, amelyet a két tagköztársaság képviselői felváltva töltenének be. A nemzetiségi alkotmánytörvény tervezetéből töröljék azt a kitélt, hogy a nemzetiségeknek joguk van nyelvük használatára a hivatalos érintkezésben, mivel ez hátrányosan érintené a szlovákokat azzal, hogy lehetetlenné tenné, hogy a magyarok által lakott országrészekben közalkalmazottként vagy a hivatalokban dolgozzanak. A magyar nyelv hivatalos érintkezésben való használata ezzel nem válna lehetetlenné, de nem lehet törvénnyel arra kényszeríteni a szlovákokat, hogy magyarul tanuljanak.

69

Pozsony, 1968. október 15. A Szlovák Írók Szövetsége magyar szekciójának az Új Szóban közzétett állásfoglalása a készülő nemzetiségi alkotmánytörvénnyel és a szlovák államnyelv bevezetésére irányuló törekvésekkel kapcsolatban.

A SZLOVÁKIAI ÍRÓK SZÖVETSÉGE MAGYAR SZEKCIÓJÁNAK NYILATKOZATA

„Senkit sem akarunk bottal kergetni a paradicsomba, mert bármely szép szavakat mondanánk is a „kultúráról”, a kötelező államnyelv kényszerrel, megszorítással jár ... kiélezi az ellentéteket milliónyi új súrlódást okoz, növeli az ingerültséget, a kölcsönös meg nem értést stb.

Íme ez az, amiért az orosz marxisták azt mondják, hogy elkerülhetetlen: – **lemondani** a kötelező államnyelvről, biztosítani a lakosság számára minden helybeli nyelven való tanítást és felvenni az alkotmányba egy alaptörvényt, amely érvénytelennek nyilvánítja egyik nemzetnek bármi néven nevezendő privilégiumát és a nemzeti kisebbség jogainak bármilyen csorbítását...”

(Lenin: Kell-e kötelező államnyelv?, 1914)

Mi, csehszlovákiai magyar írók megnyugvással vettük tudomásul, hogy a párt és az állam központi szervei a föderáció kikiáltásával egyidőben alkotmánytörvény formájában akarják biztosítani a csehszlovákiai nemzetiségek jogait is. A nyilvánosságra hozott törvényjavaslatot³⁰³ alapján pozitívan értékeljük, s történelmi jelentőségűnek tartjuk. Növekvő nyugtalansággal figyeljük azonban a törvényjavaslat vitáját a szlovák sajtóban. A vita ürügyén ugyanis elhangzanak olyan át nem gondolt (a továbbiakban csak a Matica slovenská, a Szlovák Írószövetség és a Szlovák Tudományos Akadémia napokban közzétett nyilatkozatára kívánunk reagálni), sőt rosszindulatú vélemények is, amelyek egyáltalán nem szolgálják nemzeteink és nemzetiségeink – napjainkban annyira fontos – egységét. Erre a kiharcolt egységre vigyázva, mi, csehszlovákiai magyar írók nem kívánjuk az augusztus előtti vitákat újra kezdeni, de mivel sorsunkat, fejlődésünket évtizedekre meghatározó dokumentumról van szó, szükségesnek tartjuk leszögezni a következőket:

303 A *Pravdában* 1968. október 4-én, az *Új Szóban* október 5-én jelent meg a nemzetiségi alkotmánytörvény nyilvános megvitatás céljából közzétett javaslata.